

Nr 20.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i grunderna för utlämnande av torvlån från industri-lånefonden; given Solliden den 19 augusti 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Christian Günther.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Solliden den 19 augusti 1940.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, ERIKSSON, BERGQUIST.

Föredraganden, ministern för utrikes ärendena Günther, anför:

Vid 1902 års riksdag beslöts bildande av en fond för torvindustriens befrämjande, den s. k. torvindustrilånefonden, från vilken lån skulle kunna utlämnas för industriella anläggningar, avseende tillverkning av bränntorv eller torvströ.

I en till 1927 års riksdag avlåten proposition nr 196, vilken vann riksdagens bifall, föreslog Kungl. Maj:t, att lån från fonden måtte få lämnas till även andra fabriker och industriella företag än de till torvhanteringen hörande. Fondens benämning ändrades i anslutning härtill till industrilånefonden. I samband härmed utfärdades kungörelse den 13 oktober 1927 (nr 402) med allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden. Efter vissa genom kungörelse den 18 juni 1937 (nr 621) vidtagna ändringar äro de nuvarande lånebestämmelserna — såvitt angår torvlånen — av följande lydelse:

§ 1.

Lån från industrilånefonden må utlämnas för

- 1) industriella anläggningar, som avse tillgodogörande av landets torvtillgångar för tillverkning av torvbränsle eller torvströ (torvlån).
- 2) andra industriella anläggningar — — — (industrilån).

§ 2.

Ansökning om torvlån göres hos Kungl. Maj:t. Därest anläggning, för vilken lån sökes, redan blivit utförd, skall ansökningen vara åtföljd av plan över anläggningen jämte besiktnings- och värderingsinstrument. I annat fall skall ansökningen åtföljas av plan för den avsedda anläggningen jämte ritningar och kostnadsförslag.

Har planen jämte instrument eller ritningar och kostnadsförslag icke upprättats av någon statens torvingenjör, skall sådan tjänsteman hava eftergranskning avgivit yttrande däröver.

§ 3.

Torvlån beviljas till högst så stort belopp, som svarar mot hälften av den å fullbordad anläggning nedlagda kostnaden eller av beräknad anläggningskostnad för företag, som vid tiden för låneansökningens ingivande ännu icke fullbordats, dock att undantagsvis beträffande nytt företag, när särskilda omständigheter prövas därtill föranleda, lån beviljas intill två tredjedelar av förenämnda kostnader. För samma företag beviljas lån i varje fall icke till större belopp än 300,000 kronor för bränntorvfabrik och 100,000 kronor för torvströfabrik. I samband med låns beviljande fastställer Kungl. Maj:t plan för anläggningen, därest denna icke redan är utförd, varjämte Kungl. Maj:t, om så finnes påkallat, lämnar föreskrifter om mossbottnens behandling.

Fråga om ändring av den fastställda planen för anläggningen underställes Kungl. Maj:ts prövning; dock må sådan fråga avgöras av kommerskollegium, därest anläggningskostnaden förändras med högst en tiondel, skollande kollegium härvid, om anläggningskostnaden minskas, föreskriva motsvarande minskning i lånebeloppet.

§ 4.

Beviljat torvlånebelopp utlämnas, i den mån medel finnas tillgängliga från fonden, av statskontoret i följande ordning.

Sedan låntagaren till statskontoret avlämnat förbindelse å lånesumman ävensom sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som av statskontoret godkännes, utbetalas, då fråga är om redan utförd anläggning, hela lånet och i annat fall lånets halva belopp. I det senare fallet utbetalas ytterligare en fjärdedel av lånet, sedan med intyg av någon statens torvingenjör blivit styrkt, att anläggningen enligt den fastställda planen blivit utförd till halva den beräknade kostnaden, samt återstoden av lånet, sedan genom intyg av någon statens torvingenjör blivit styrkt, att anläggningen blivit fullbordad enligt nämnda plan; och skall detta hava skett inom tre år efter lånets beviljande, vid äventyr som i § 11 sägs.

§ 5.

Har för beviljat torvlån icke inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämnats säkerhet, som av statskontoret godkännes, skall rätten till lånets utbekommande anses förverkad.

§ 6.

Å lyftat torvlånebelopp skall erläggas ränta från lyftningsdagen med fyra procent; dock vare låntagaren skyldig att å lånet eller vad därav återstår oguldet erlägga ränta med det högre procenttal, som under lånetiden kan varda bestämt.

§ 7.

Torvlån, som innehafts under fyra år från första lyftningsdagen, skall under därpå följande högst tolv år återbetalas med lika kapitalbelopp årligen, låntagaren dock obetaget att före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånet.

§ 8.

Om kapitalavbetalning å torvlån icke fullgöres inom åtta dagar efter förfalldagen, är låninnehavaren skyldig erlägga dröjsmålsränta från förfalldagen å det till betalning förfallna kapitalbeloppet enligt de grunder, som kunna varda i särskild ordning bestämda.

§ 9.

Därest statskontoret under lånetiden skulle finna den för torvlån ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, skall låninnehavaren inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämna sådana nya säkerhetshandlingar, som av statskontoret godkännas.

§ 10.

Innehavare av torvlån skall årligen inom tid, som statskontoret äger bestämma, efter besiktning av någon statens torvingenjör med intyg från kommerskollegium hos statskontoret styrka, att den rörelse, för vilken lånet erhållits, skötes ändamålsenligt samt, där föreskrift om mossbottens behandling lämnats, att denna icke åsidosättes.

§ 11.

Därest anläggningen icke inom tre år från det torvlånet beviljats blivit fullbordad enligt därför gällande plan eller rörelsen icke skötes ändamålsenligt eller rörelsen nedlägges, skall lånet eller vad därav återstår oguldet anses vara till betalning genast förfallet, såvida icke Kungl. Maj:t på särskild ansökning finner gott medgiva anstånd med betalningen helt eller delvis.

§ 12.

Erlägger innehavare av torvlån icke likvid inom åtta dagar från förfalldagen eller försummar han eljest att fullgöra något för lånets åtnjutande uppställt villkor, kan lånet av statskontoret förklaras vara till betalning genast förfallet.

I skrivelse den 27 maj 1940 har *kommerskollegium* hemställt om åtgärds vidtagande för möjliggörande av utdelning av torvlån även såsom förlag till driftkostnader. Kollegium har i fråga härom anfört i huvudsak följande:

I samband med torvlånefondens tillkomst 1902 hade riksdagen i fråga om villkoren för låns erhållande uttalat sig, som om riksdagen ej tänkte sig någon annan användning för fonden än allenast hjälp till nyanläggningar och utvidgningar inom torvhanteringen. I anslutning härtill hade

torvlånevillkoren utformats. Detta vore med hänsyn till dåvarande förhållanden ganska naturligt. Torvindustrien hade varit föga utvecklad och man måste då hava funnit tillskapandet av nya fabriker vara en viktig uppgift.

En särskild anledning till nyanläggningar hade därefter inställt sig under världskriget 1914—1919, då på grund av bristen på importerade bränslen ett stort antal torvfabriker uppkommit. Många brännortorvfabriker hade i följd av sedermera sjunkande kolpriser måst nedläggas, men då under nu pågående krig bränslebrist åter inställt sig, torde åtskilliga innehavare av äldre brännortorvfabriker vara hågade att återupptaga driften. Sådant syntes under nuvarande förhållanden böra uppmuntras, särskilt om därvid inga avsevärda nyanskaffningar eller nya anläggningar erfordrades utan det kapital, som behövdes för igångsättandet, kunde tänkas bliva på kort tid åter intjänat. Det syntes alltså önskvärt, att torvlån måtte få utlämnas även för att exempelvis förse ett företag med ett mindre driftkapital.

Kungörelsen innehölle utom lånevillkoren även föreskrifter om sättet för sökande av torvlån. I sådant avseende stadgades i § 2, att ansökningen skulle vara åtföljd av plan över anläggningen jämte besiktnings- och värderingsinstrument. Dessa handlingar vore dock onödigt vidlyftiga i det fall, att endast ett lån till förlag för driften avsåges, och det syntes därför önskvärt, att ansökningar om dylika förlagslån finge mottagas utan iakttagande av de i kungörelsen stadgade formerna för sökande av torvlån.

Skulle i driftlånet ingå några poster, avseende nyanskaffningar eller anläggningar, torde denna del av lånet böra utbetalas i den ordning § 4 stadgade, därvid dock enligt statskontorets beprövande intyg av annan vederhäftig person än torvingenjör borde kunna få godtagas som grundläggande rätt för statskontoret att utbetala lånet. I övrigt skulle de i kungörelsen lämnade föreskrifter, anslutande sig till förefintligheten av en av torvingenjör uppgjord plan, endast i tillämpliga delar hava avseende på det slags torvlån, varom här vore fråga.

Återbetalningstiden för dessa torvlån borde få bestämmas på grund av omständigheterna i det särskilda fallet, då den ju i regel borde kunna bliva betydligt kortare än vad i kungörelsen medgäves. Någon amorteringsfri lånetid syntes i regel ej böra behövas.

Kontrollen å skötseln av den anläggning, för vilken lån åtnjötes, borde få utövas i friare former än enligt kungörelsen.

Statskontoret, som den 6 juni 1940 efter remiss avgivit utlåtande i ärendet, har förklarat sig icke hava någon erinran att göra mot att åtgärder vidtoges i det av kommerskollegium avsedda syftet. Ämbetsverket understryker dock vikten av att vid beviljandet av de ifrågasatta lånen garantier skapades för att lånedmedlen utnyttjades för driften vid vederbörande företag och icke komme till användning för inlösen av från privat håll redan lämnade krediter.

Med skrivelse den 30 juli 1940 har kommerskollegium sedermera överlämnat ett av kollegium utarbetat förslag till ändringar i vissa delar av kungörelsen den 13 oktober 1927 angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från industrilånefonden. Ifrågavarande förslag är av följande lydelse:

§ 1.

Lån från industrilånefonden må utlämnas för

1) beredande av anläggnings- eller driftkapital för industriella anläggning-

ar, som avse tillgodogörande av landets torvtillgångar för tillverkning av torvbränsle eller torvströ (*torvlån*), och

2) andra industriella — — — beaktande (*industrilån*).

§ 2.

Ansökning om torvlån ställes till Kungl. Maj:t. Ansökningen skall innehålla uppgift om det sökta lånebeloppet och det ändamål, för vilket lånet skall användas, samt vara åtföljd av handlingar, som möjliggöra granskning av ansökningen ur teknisk och ekonomisk synpunkt.

Avser låneansökning anläggningskostnader skall, därest anläggningen redan blivit utförd, ansökningen vara åtföljd av plan över anläggningen jämte besiktning- och värderingsinstrument. I annat fall skall ansökningen åtföljas av plan för den avsedda anläggningen jämte ritningar och kostnadsförslag.

Vid ansökningen fogad handling av torvtekniskt innehåll skall antingen vara upprättad av en av kommerskollegium godkänd tekniker med erfarenhet rörande torvhanteringen eller vara av en sådan tekniker granskad och försedd med hans yttrande däröver.

§ 3.

Torvlån för anläggningskostnader beviljas — — — behandling.

Fråga — — — lånebeloppet.

Torvlån för driftkostnader beviljas i regel till högst så stort belopp, som svarar mot ett års kostnader för anläggningens drift.

§ 4.

Torvlån utlämnas, i den mån medel finnas tillgängliga från fonden, av statskontoret, sedan låntagaren till statskontoret avlämnat förbindelse å lånesumman ävensom sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som av statskontoret godkännes.

Avser lånet kostnader för anläggning, som ännu ej utförts, skall hälften av lånebeloppet innehållas och utbetalas med en fjärdedel, sedan genom intyg visats, att anläggningen enligt den fastställda planen blivit utförd till halva den beräknade kostnaden, samt med återstoden, sedan sålunda visats, att anläggningen blivit fullbordad enligt nämnda plan. Intyg, som nyss sagts, skall vara utfärdat av tekniker, som i § 2 avses. Fullbordandet av anläggningen skall, vid äventyr som i § 11 sägs, ske inom tre år efter lånets beviljande.

§ 7.

Torvlån skall, där ej Kungl. Maj:t i särskilt fall annorlunda föreskriver, återbetalas i följande ordning:

1) lån, som avser anläggningskostnad, skall sedan det innehafts under fyra år från första lyftningsdagen återbetalas under därpå följande tolv år;

2) lån, som avser driftkostnader, skall återbetalas under högst fem år från lyftningsdagen.

Återbetalningen skall ske med lika kapitalbelopp årligen, låntagaren dock obetaget att före lånetidens utgång inbetala större belopp än ovan sagts eller på en gång hela den oguldna delen av lånet.

§ 10.

Innehavare av torvlån skall å tider, som statskontoret äger bestämma, efter besiktning genom sådan tekniker, som i § 2 avses, med intyg från kommerskollegium hos statskontoret styrka, att den rörelse, för vilken lånet erhållits, skötes ändamålsenligt samt, där föreskrift om mossbottens behandling lämnats, att denna icke åsidosättes.

§ 11.

Därest anläggning icke inom tre år från det torvlån för anläggningskostnader beviljats blivit fullbordad enligt därför gällande plan eller rörelse, för vilken torvlån erhållits, icke skötes ändamålsenligt eller nedlägges, skall lånet eller vad därav återstår oguldet anses vara till betalning genast förfallet, såvida icke Kungl. Maj:t på särskild ansökning finner gott medgiva anstånd med betalningen helt eller delvis.

Till motivering för berörda författningsförslag har kollegium anfört följande:

För att möjliggöra återupptagande av torvtillverkningen vid sådana bränn-torvfabriker, som varit nedlagda en längre tid, erfordrades i allmänhet upprensning av diken och avlopp samt reparation av maskiner och lador jämte översyn av planeringen. I de fall, där innehavaren saknade nödigt kapital härtill samt till de direkta driftkostnaderna, skulle de nu ifrågavarande lånen, som i sin helhet torde kunna betecknas som torvlån till driftkostnader, bli erforderliga för att ökad torvtillverkning skulle komma till stånd inom landet.

Vid uppgörandet av förslaget hade kollegium, i anledning av vad statskontoret yttrat över kollegii framställning av den 27 maj 1940, övervägt i vilken mån tillgodoseendet av statskontorets därvid uttalade önskemål förutsatte ändring av kungörelsen.

De nya driftlånen skulle givetvis hava till ändamål att befordra tillverkningen av torvprodukter, och vid beviljandet av sådana lån torde en viss årlig minimitillverkning böra föreskrivas. Ett eftersättande av sådan föreskrift vore alltså icke förenligt med ändamålsenlig skötsel av rörelsen. För att utöva kontroll över detta kunde statskontoret behöva få företaget besiktigat vid av statskontoret vald tidpunkt av året. Härav föranleddes en ändring i § 10.

Övriga sakliga ändringar, som kollegium föreslagit, avsåge endast bättre anpassning till faktiska förhållanden, då från och med innevarande budgetår torvingenjörer komme att endast tillfälligt förordnas och intet vore bestämt om de former, vari statens rådgivande och kontrollerande verksamhet på torvhanteringsens område framdeles skulle komma att utövas, utan endast kunde antagas, att någon statlig befattningshavare med teknisk utbildning eller av statlig myndighet auktoriserad tekniker måste hava befattning med dylika frågor.

De formella ändringarna vore betingade av de sakliga.

*Före-
draganden.*

Principerna för torvlåns utlämnande hava under såväl den förutvarande torvindustrilånefondens som den nya industrilånefondens tillvaro växlat. Under vissa tider, särskilt under världskrigets bränslebrist, har man sökt uppmuntra till största möjliga antal nyanläggningar. Under andra tider åter, då depression inträtt inom torvhanteringen, har långivningen skett med mer eller mindre starkt utpräglad återhållsamhet. Detta har framför allt varit fallet under de senaste två decennierna. Bränntorvtillverkning har under då rådande rikliga bränsletillgång och låga stenkolpriser blott i särskilt gynnsamma fall kunnat löna sig.

Det är under nuvarande förhållanden av vikt att främja utnyttjandet av de torvtillgångar, som finnas inom landet. Såsom kommerskollegium framhållit torde åtskilliga innehavare av äldre bränntorvsanläggningar vara hågade att återupptaga driften, därest vederbörande företag försåges med för ända-

målet erforderligt driftkapital. Jag tillstyrker med hänsyn härtill sådana jämkningar i de för industrilånefondens användning gällande grunder, att möjlighet beredes att med lån tillgodose torvhanteringen icke blott, på sätt för närvarande är fallet, för nyanläggningar och utvidgningar utan även för beredande av driftkapital. För genomförande av förslaget torde fordras riksdagens medgivande.

Vad angår villkoren för de nya lånen ävensom de ändringar i övrigt i gällande kungörelse angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från industrilånefonden, vilka kommerskollegium föreslagit, kan jag i huvudsak biträda samma förslag. Lån för driftkostnader torde sålunda få beviljas i regel till högst så stort belopp, som motsvarar dylika kostnader under ett år. Återbetalningstiden bör bestämmas till högst fem år. Erforderliga närmare föreskrifter i ämnet torde få meddelas av Kungl. Maj:t, då riksdagens beslut i huvudfrågan föreligger.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder, lån måtte få utlämnas från industrilånefonden för beredande av driftkapital åt till torvhanteringen hörande företag.

Till denna av statsrådets övriga närvarande ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.